

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U003269

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 04-08-2025

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: Наказ ХНУ імені В. Н. Каразіна № 0302-Зк/1315 від 05.09.2025 р.

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Костенко Ганна Костянтинівна
2. Hanna Kostenko

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2731-5251

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 033

Назва наукової спеціальності: Філософія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Філософія

Дата захисту: 20-08-2025

Спеціальність за освітою: Культурологія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 9847

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, 4, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, 4, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 13.11, 13.07, 02.11, 02.81

Тема дисертації:

1. Антропологічний вимір сучасної української культури у стані постколоніалізму
2. Anthropological dimension of modern Ukrainian culture in the state of postcolonialism

Реферат:

1. Обґрунтування вибору теми дослідження. Стан постколоніальності сучасної української культури вимагає нових комплексних філософських досліджень, в тому числі і з емансипаційною, деколоніальною соціально-терапевтичною метою, оскільки є історико-культурним досвідом після травми перебування національної культури під тоталітарно-імперським пануванням. Окремі дослідження стану постколоніальності в ряді досить різних дисциплін - в теорії літератури та економічній історії, в психоаналізі та соціології наштовкують на необхідність застосування цілісного підходу, який має на дати оптика філософії і філософської антропології. Актуальність та вибір теми дослідження обумовлені збільшенням практичного та наукового інтересу до тем колоніальності та постколоніальності культури, а також активним входженням української культури у світовий глобальний культурний простір, визначенням свого національного обличчя та боротьбою з імперсько-російськими військово-політичними та культурними загрозами. Метою дисертаційного дослідження є здійснити філософсько-антропологічний аналіз сучасної української культури в аспекті її колоніальності / постколоніальності. Об'єктом дослідження є сучасна українська

культура та її філософські сенси. Предметом дослідження є постколоніальні характеристики (атрибуції) та дискурси в сучасній українській культурі, які проявляють себе зокрема в процесі антиколоніальної російсько-української війни. Наукова новизна отриманих результатів розкривається у таких положеннях: вперше: 1) – визначені характеристики дискурсів постколоніалізму в українській культурі; 2) – охарактеризована позиція національного постколоніального дослідника в динаміці взаємодії із фаховою закордонною спільнотою; 3) – розглянуто обернення історичної пам'яті як спільного минулого в інтересах виключно колонізатора; 4) – доводиться, що семіотична завантаженість постколоніальних текстів ускладнена та полілогічна: крім ідей опору також міститься відбиток перебування під колоніальним тиском, як правило, чим сильніше явне заперечення впливу, тим більше рівнів семантики ми можемо знайти в таких текстах; 5) – прослідковано збіг механізмів та наслідків травматичного досвіду представника колонізованої спільноти та дитини, позбавленої відповідального Дорослого; 6) – визначені дискурс постколоніалізму як постімперський деконструктивістський (Юрій Андрухович), дискурс національного оновлення (Сергій Жадан) та дискурс національної емансипації (Оксана Забужко); 7) – розглянуті соціокультурні практики опору імперському тиску (Горький Лук); поглиблено розуміння: – теоретичних узагальнень щодо імперського та націоцентричного дискурсів в рамках постколоніального звільнення культури; – теорій дискурсу та наративу; – основних філософських підходів до понять «постколоніалізму», «імперії», «влади», «національної держави», «особистості», «свободи», «біовлади», «медіакратії»; отримало подальший розвиток: – теорія постколоніалізму як психологічної та психоаналітичної компенсації, подолання комплексів меншовартості та другорядності; – семіотичні теорії колоніальних текстів Едварда Саїда як моделі європоцентризму та панування колонізатора над логікою і несвідомим Іншого. – каталогізація та визначення типових травм колонізованого, таких як 1) втрата органічних відносин з власною землею як територією побутування внаслідок примусового вивласнення з боку імперії 2) порушеність та розмитість гендерних ролей та самоідентифікації, особливо стосовно проявів маскулінного 3) перенаправлення агресії з недосяжного ворожого Іншого на свого, внаслідок чого розмивається єдність спільноти 4) інфантилізація дорослих повносправних членів соціуму до рівня керованих одиниць 5) відчуженість від власної історії через узурпацію подій та героїв минулого імперською пропагандою. Дослідження особливостей функціонування стану постколоніальності в Україні можуть бути корисні всім, хто цікавиться можливостями подолання наслідків тоталітарної та/або імперської влади, особливо спеціалістам-дослідникам з країн колишнього Радянського Союзу та колишнього Варшавського договору, і загалом дослідникам-антропологам націй, які відчують тягар впливу Імперії – від країн Африки до бездержавних підросійських народів, що досі потерпають від імперського тиску.

2. The postcolonial state of contemporary Ukrainian culture necessitates new, comprehensive philosophical studies, including those with emancipatory, decolonial, and socio-therapeutic aims, as it represents a historical-cultural experience shaped by the trauma of national culture under totalitarian-imperial domination. Individual studies of postcoloniality across diverse disciplines—such as literary theory, economic history, psychoanalysis, and sociology—highlight the need for a holistic approach, which the perspective of philosophy and philosophical anthropology can provide. The relevance and choice of the research topic are driven by the growing practical and scholarly interest in the themes of coloniality and postcoloniality of culture, as well as the active integration of Ukrainian culture into the global cultural space, the definition of its national identity, and the struggle against imperial-Russian military-political and cultural threats. The aim of the dissertation research is to conduct a philosophical-anthropological analysis of contemporary Ukrainian culture in the context of its coloniality/postcoloniality. The object of the study is contemporary Ukrainian culture and its philosophical meanings. The subject of the study is the postcolonial characteristics (attributions) and discourses in contemporary Ukrainian culture, which manifest themselves, in particular, during the anticolonial Russian-Ukrainian war. The scientific novelty of the obtained results is revealed in the following points: For the first time: 1. The characteristics of postcolonial discourses in Ukrainian culture have been identified; 2. The position of the national postcolonial researcher has been characterized in the dynamics of interaction with the international scholarly community; 3. The manipulation of historical memory as a shared past solely in the interests of the

colonizer has been examined; 4. It is demonstrated that the semiotic complexity of postcolonial texts is multifaceted and polyphonic: in addition to themes of resistance, they also bear the imprint of existence under colonial pressure, where the more explicit the rejection of influence, the more layers of semantics can be found in such texts; 5. A parallel has been drawn between the mechanisms and consequences of traumatic experiences of a representative of a colonized community and a child deprived of a responsible adult; 6. Postcolonial discourses have been identified as post-imperial deconstructivist (Yuri Andrukhovych), national renewal (Serhiy Zhadan), and national emancipation (Oksana Zabuzhko); 7. Socio-cultural practices of resistance to imperial pressure (Horky Luk) have been analyzed. Further developed: – Theoretical generalizations regarding imperial and nation-centric discourses within the framework of postcolonial cultural liberation; – Theories of discourse and narrative; – Main philosophical approaches to the concepts of “postcolonialism,” “empire,” “power,” “national state,” “individual,” “freedom,” “biopower,” and “mediacracy.” Advanced further: – The theory of postcolonialism as a psychological and psychoanalytic compensation, overcoming complexes of inferiority and marginality; – Edward Said’s semiotic theories of colonial texts as models of Eurocentrism and the colonizer’s domination over the logic and subconscious of the Other; – Cataloging and identification of typical traumas of the colonized, such as: 1. Loss of organic ties with one’s land as a living territory due to forced dispossession by the empire; 2. Disruption and blurring of gender roles and self-identification, particularly regarding manifestations of masculinity; 3. Redirection of aggression from an unattainable hostile Other to one’s own community, resulting in the erosion of communal unity; 4. Infantilization of fully capable adult members of society to the level of controllable units; 5. Alienation from one’s own history due to the usurpation of past events and heroes by imperial propaganda. The study of the specifics of postcoloniality in Ukraine may be useful to all those interested in overcoming the consequences of totalitarian and/or imperial power, particularly researchers from former Soviet Union countries, former Warsaw Pact countries, and, more broadly, anthropologists studying nations that bear the burden of imperial influence—from African countries to stateless peoples under Russian domination still suffering from imperial pressure.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Костенко Г.К. Імперські стратегії та дискурси панування в українській культурі // Українознавчий альманах. – Вип.23. – Київ, КНУ імені Т. Шевченка, 2018. – С.130-136.URL: <https://ukralmanac.univ.kiev.ua/index.php/ua/article/view/296>
- Костенко Г.К. Жіночий голос в колонізованому та постколоніальному просторі: «нова чуттєвість» та «уважність» до етнічного як символу «культури присутності» (на прикладі творчості Оксани Забужко) // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Теорія культури і філософія науки». – Харків, 2018. – Вип. 58. – С. 149-156. URL:<https://periodicals.karazin.ua/thcphs/article/view/12038/11472>
- Костенко Г. Постколоніальна філософська візія української літератури: деконструкція реального імперського VS пошук уявної ідеальної держави у творчості Юрія Андруховича // Гілея: науковий вісник: збірник наукових праць / гол. ред. В.М. Вашкевич. – Київ: Видавництво «Гілея», 2020. – Вип. 152 (№1). – С. 158-162. URL: <http://gileya.org/index.php?ng=library&cont=long&id=220>

- Костенко Г. Деколонізація як ініціація: шлях героя до свободи крізь пустелю імперії в трьох поколіннях романах Сергія Жадана // *Evropský filozofický a historický diskurz* (European philosophical and historical discourse). – Praha, 2021. – Vol.7. – Issue 1. – P.76-87. DOI 10.46340/ephd. URL: https://ephd.cz/wp-content/uploads/2021/ephd_2021_7_1/ephd_2021_7_1.pdf
- Костенко Г. Дискурс постколоніалізму у сучасній українській культурі: теоретичні засади та філософські перспективи зростання особистості і нації // *Evropský filozofický a historický diskurz* (European philosophical and historical discourse). – Praha, 2022. – Vol.1. – Issue 1. DOI 10.46340/ephd. URL https://ephd.cz/wp-content/uploads/2022/ephd_2022_8_1/11.pdf
- Костенко Г. Національна ідентичність і відновлення концепту «національного» (філософсько-культурологічне осмислення наукової спадщини Кліфорда Гірца). Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Культурологія». Проблеми культурної ідентичності в ситуації сучасного діалогу культур: матеріали X міжнародної наукової конференції. (Острог, 12-13 травня 2017 року) / ред. кол. : І. Д. Пасічник, М. Д. Шевчук та ін. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2017. Вип. 18. С. 206-207. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoakl_2017_18_45
- Костенко Г. Сковорода як пророк та мораліст української культури: питання імперського та національного. Творчість Г. С. Сковороди як метатекст української культури. Пам'яті Мирослава Поповича : Матеріали XXVI Харківських міжнародних сквородинівських читань (ОКЗ «Національний літературно-меморіальний музей Г. С. Сковороди», 28-29 вересня 2018 року). — Харків : Майдан, 2018. — С.125-130. <https://ekhnuir.karazin.ua/server/api/core/bitstreams/941c82d6-e3b0-4ae6-ada4-ebd0daea4018/content>
- Костенко Г.К. «Лицарі духу» як стрижень національного: невичерпність сквородинівського міфу. Матеріали XXVII Харківських міжнародних сквородинівських читань (ОКЗ «Національний літературно-меморіальний музей Г.С. Сковороди», 27-28 вересня 2019 року). Харків: Майдан, 2019. С.204-208. http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/15340/2/Scovorodynivka_27_chytannya.pdf
- Костенко Г.К. Ціна безпеки і безпека як цінність: бенкет біополітики під час COVID-19. Мат-ли Міжн. наук. конф. «Україна та цінності Європи: культура, політика, освіта», Національний університет "Острозька академія" м. Острог, Україна, 5 червня 2020 року. С.69-76 [https://eprints.oa.edu.ua/8346/1/36-k_tez_Ukraina%20та%20цінності%20Європи%20\(3\).pdf](https://eprints.oa.edu.ua/8346/1/36-k_tez_Ukraina%20та%20цінності%20Європи%20(3).pdf)
- Костенко Г. Міжкультурна комунікація як філософсько-антропологічна проблема: поглинання та перетворення імперською культурою культури колонізованої (окремі характерні стратегії на прикладі російсько-українських культурних відносин). XVI Харківські студентські філософські читання: до 250 річниці з дня народження Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля. Матеріали міжнародної наукової конференції студентів та аспірантів, ХНУ ім. В.Н. Каразіна, Харків, Україна, 23-24 квітня 2020 року. С.42-44. http://philosophy.karazin.ua/ua/news/news/16_student_chitannya.pdf

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами: 0115U001701

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Титар Олена Володимирівна

2. Olena Tytar

Кваліфікація: д. філ. н., професор, 09.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1951-7830

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, 4, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Толстов Іван Вікторович

2. Ivan Tolstov

Кваліфікація: к. філос. н., доцент, 09.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5511-1670

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет залізничного транспорту

Код за ЄДРПОУ: 01116472

Місцезнаходження: майдан Фейербаха, буд. 7, Харків, Харківський р-н., 61050, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бойченко Михайло Іванович

2. Mikhailo Boychenko

Кваліфікація: д. філ. н., професор, 09.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1404-180X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02070944

Місцезнаходження: вул. Володимирська, буд. 60, Київ, 01033, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Корнієнко Світлана Григорівна

2. Svitlana Korniienko

Кваліфікація: д. філ. н., доц., 09.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3838-7805

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Пілюгіна Катерина Геннадіївна

2. Kateryna Piliuhina

Кваліфікація: к. філос. н., 09.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-9353-8106

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, 4, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Корабльова Надія Степанівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Корабльова Надія Степанівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Шевченко Андрій Олександрович

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна